

РОЛЯТА НА КОНТЕКСТА ЗА ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ИМПЛИЦИТНИЯ ПОДЛОГ НА ИНФИНИТИВА В СЪВРЕМЕННИЯ ИТАЛИАНСКИ ЕЗИК

Мария Ладовинска

Нов български университет (България)

THE ROLE OF CONTEXT IN INTERPRETING
THE IMPLICIT SUBJECT OF THE INFINITIVE IN CONTEMPORARY ITALIAN

Maria Ladovinska

New Bulgarian University (Bulgaria)

ORCID: 0009-0001-5320-8601

E-mail: mladovinska@nbu.bg

Abstract: This article examines the problem of the implicit subject of the infinitive in contemporary Italian, focusing on cases where the syntax of the sentence is insufficient for its unambiguous interpretation. After reviewing the normative grammatical requirements for the use of the infinitive in the subordinate clause with an implicit subject in Italian, specific examples from contemporary Italian literary prose are presented and discussed. Even when the syntax unambiguously determines the subject of the infinitive, the extended context and textual cues can create a sense of another subject, which influences the perception of the action and the psychological perspective. An approach is proposed for analyzing and interpreting the contextual and pragmatic factors that cause this problematic reading of the subject, examining how the anaphoric chain and the referential devices in the text lead to the perception of a "contextually restored" subject.

Keywords: infinitive, subject, reference, syntax, context, Italian

Резюме. Статията разглежда проблема за имплицитния подлог на инфинитива в съвременния италиански език с оглед на случаите, в които синтаксисът на изречението не е достатъчен за еднозначното му тълкуване. След обзор на предписанията на нормативната граматика за употребата на инфинитив в подчиненото имплицитно изречение на италиански, са

представени и дискутирани конкретни примери от съвременна италианска художествена проза, в които, дори когато синтаксисът определя еднозначно подлога на инфинитива, разширеният контекст и текстовите сигнали могат да създадат усещане за друг подлог, което влияе върху възприемането на действието и психологическата перспектива. Предложен е подход за анализ и тълкуване на контекстуални и прагматични фактори, които предизвикват това разночетене на подлога, като се изследва начинът, по който номинативната верига и референциалните средства в текста водят до възприемането на „контекстуално възстановен“ подлог.

Ключови думи: инфинитив, подлог, референция, синтаксис, контекст, италиански език

Увод

Настоящата статия представя част от резултатите от по-обширно емпирично изследване върху референцията на инфинитивния подлог в съвременния италиански език, проведено с методите на текстолингвистичния анализ.¹ Идеята за обекта на изследването се породи по време на опит да се извлекат от страниците на съвременни италиански прозаични текстове конструкции, образувани от управляващ глагол и инфинитив, в които читателският прочит на подлога на инфинитива, възприет на базата на дискурсивни фактори, може да се разминава със синтаксиса на главното изречение. Така бяха изолирани употреби на инфинитива, при които референцията на инфинитивния подлог не може да се извлече единствено от елементите на главното изречение.²

Предписанията на нормативните граматики на италианския език с оглед на синтаксиса на подчинените имплицитни изречения с инфинитив изясняват няколко основни положения. Първото е, че по принцип инфинитивният подлог не се налага да бъде изразяван. Вторият извод произтича от първия, или, по-точно, пояснява защо премълчаването на инфинитивния подлог е възможно, без това да пречи на недвусмислената му референция. Подлогът на инфинитива в подчиненото имплицитно изречение зависи от аргумент на главния глагол, т.е. съвпада или с подлога, или с

¹ Предишна версия на текста е част от докторската дисертация на изследователя със заглавие *За неясната референция на инфинитивния подлог в съвременния италиански език* (НАЦИД, 2023, достъпна онлайн). Методът на анализ е описан и приложен към друг корпус в предишна публикация (Ladovinska 2019).

² Скуте, Салви и Манзини говорят за **свободна референция** на инфинитивния подлог (*referenza libera*) (Skytte, Salvi, Manzini 2001: 491) в случаите, в които неясният подлог на инфинитива не зависи от аргумент на главния глагол, а от прагматичните условия.

Р. Симоне (Simone 2008: 263) използва термина **неясна референция** на подлозите (*referenza ambigua*) за случаите, в които инфинитивният подлог е двусмислен, като в изречението *Gli ho chiesto di Ø parlare*, което може да се тълкува по два начина – „Помолих го да говоря“ или „Помолих го да говори“ (прев. м., М.Л.).

допълнение на главния глагол – пряко или дателно³, които се явяват негов логически подлог⁴. В представените и анализирани примери от корпуса имплицитният подлог на инфинитива се възприема от читателя по един начин в рамките на изречението и по съвсем друг в контекст, надскачащ рамките на конструкцията, образувана от главно изречение и подчинено с инфинитив. Казано с други думи, в разгледаните примери подлогът се възприема чрез контекстуално възстановяване от читателя.

Въпросът за възможна проблемна референция на инфинитивния подлог е констатиран в деветата глава на втория том на повлияната от идеите на генеративната граматика *Grande grammatica italiana di consultazione*⁵ (Skytte, Salvi, Manzini 2001: 483–569). Според авторите проблемът с тълкуването на подлога на инфинитива съществува, когато елементът, който го контролира, не е изразен в главното изречение. Изводи за това кой е подлогът на инфинитива в конструкцията главен глагол + инфинитив, без изразен контролиращ елемент в главното изречение, авторите на главата правят въз основа предимно на конструиран примери и в ограничен контекст, който не излиза от рамките на сложното изречение, образувано от главно + подчинено имплицитно с инфинитив. GGIC спира до констатацията, че в случаите на неизразен контролиращ елемент в главното изречение (пряко, непряко или агентно допълнение) „от решаващо значение е прагматичната достъпност от контекста на дискурса или от екстралингвистичния контекст“ (Skytte, Salvi, Manzini 2001: 491).⁶

Методологично уточнение

Интерпретацията на инфинитивния подлог в анализираните откъси се разглежда на две взаимнодопълващи се нива: граматическо и читателско. От граматическа гледна точка инфинитивът е формално неутрален и не изразява изрично лице или число на подлога. Читателската интерпретация обаче се определя от контекстуални сигнали –

³ Подлогът на подчинените имплицитни изречения с инфинитив в съвременния италиански език може да съвпада с: подлога на главния глагол (*Ti prometto di rientrare prima delle dieci.* = Обещавам ти да се прибера преди десет часа.); прякото допълнение на главния глагол (*Ho pregato Marco di rientrare prima delle dieci.* = Помолих Марко да се върне преди десет часа.); дателното допълнение на главния глагол (*Gli consiglio di rientrare entro le dieci.* = Препоръчвам му да се върне преди десет часа.).

⁴ За условията в италианския език, при които при различни подлози на главното и на подчиненото изречение в подчиненото може да се употреби инфинитив, вж.: Сериани (Serianni 1989: 552, 581); Морети и Орвието (Moretti, Orvieto 1980: 28–33, 40, 47, 50, 55, 74, 77, 88, 98); Раданова (Radanova 2000: 224); Кирякова и Бояджиева (Kiryakova, Boyadzhieva 2003: 325, 328).

⁵ По-нататък в текста заглавието се съкращава като GGIC.

⁶ Преводът в статията е мой (М.Л.) навсякъде, освен ако не е отбелязано друго.

предхождащи номинации, семантика на глаголите, прагматични фактори и логика на събитията – и може да се различава от строго граматическия прочит.

Тези наблюдения се основават на опита на изследователя в областта на италианското езикознание, включително на наблюдения на носители на езика при четене на подобни конструкции. Предишни емпирични изследвания на аналогични текстови примери показват, че носителите на езика често извличат подлог на инфинитива чрез прагматичен и контекстуален анализ, различен от буквалното граматическо лице (Ladovinska 2022).

Анализът в изследването прилага тази методологична рамка – читателската интерпретация се извежда на база контекст и семантика, подкрепена от опита на автора и от наблюдаваните тенденции в разказна проза, без да претендира за универсално количествено обобщение.

Настоящата статия представлява опит чрез анализ на автентичния контекст на примерите от корпуса да се погледне отвъд констатираното от GGIC явление, а именно да се изследват и дискутират възможни контекстуални и прагматични условия, които влияят върху читателското възприемане на действието и психологическата перспектива, при която подлогът на инфинитива се възприема чрез контекстуално възстановяване от читателя.

Корпус

Примерите от корпуса са ексцерпирани от страниците на романа *Due di due* („Двама от двамата“) на Андреа Де Карло, публикуван през 1989 г. (вж. Източници). Тъй като става въпрос за рядко срещано явление, примерите за подобни употреби, които предизвикват различно възприемане на инфинитивния подлог, открити на страниците на романа, са само пет.

Всеки пример от корпуса съдържа изречението, в което е изолирана разглежданата употреба на инфинитива, плюс минимално необходимия контекст за граматическото тълкуване на имплицитния му подлог.

Текстолингвистичният анализ се оказва особено подходящ за изследване на разглежданото явление поради комплексния си характер и гъвкавостта на интерпретация, която предполага. Чрез текстолингвистичен анализ на откъсите е направен преглед на използваните текстуиращи средства и механизми с оглед на ролята им за читателската интерпретация на инфинитивния подлог в разширен контекст.

Проследена е веригата⁷ на възприетия от читателя инфинитивен подлог, както и кореферентният механизъм, който го свързва с останалите референтни форми. Освен това изследването поставя на фокус синтактичната функция на членовете на тази верига⁸ и способства за подялбата на отделните номинации на силни и слаби⁹, както и за проследяването на ролята им като референциални средства. От една страна, анализът на всеки откъс следва две посоки – от възприетия подлог на инфинитива към антецедента му и обратно¹⁰. От друга страна, приложен е модел за анализ на кохезивните фактори за персонална кореференция (Chini 1999: 264), който разкрива приемствеността на възприетия инфинитивен подлог като кохезивно средство и хвърля светлина върху референциалните средства за изразяването му в текста – изразяване посредством проформи клитики или празни проформи (CLIT, ZP, Z), лексикални (NPRO) или местоименни (PRO) форми за номинация (вж. Използвани съкращения).

Всеки от примерите, включени в статията, е представен, за улеснение на читателя и за целите на анализа, последователно в два графични варианта. В **първия вариант** в рамките на обширния контекст е посочена с подчертаване съвкупността управляващ глагол и подчинен инфинитив плюс ядрените, а понякога и малкото обстоятелствени елементи, чиято съвкупност осигурява граматически ориентираното възприятие и смислово завършено послание, що се отнася до тълкуването на инфинитивния подлог.

Вторият вариант на всеки пример представя номинативната верига на възприемания от читателя инфинитивен подлог, която води до дискурсивно и прагматично ориентирано възприятие. За целите на анализа номинативната верига е сведена до отделни прости изречения, за да се открие разстоянието от антецедента до която и да е следваща номинация, пресметнато в брой изречения (Berretta 1990: 97). Под

⁷ Според италианския специалист по текстолингвистика Клаудия Кафи, номинативната верига представлява „съвкупността от всички подемащи елементи, които в даден текст препращат към един и същи антецедент – следователно дори и глаголни маркери за число и лице на сказуемото, и т.н.“ (Caffi: 2002: 95).

⁸ По-нататъшните обозначения в текста на въведения вече обект са наречени в статията с термина „номинация“ (Dobрева, Savova 1994: 165, 166; Dobрева, Savova 2000: 185, 188, 191, 223), а също и „про-форма“ (Bogrand, Dresler, Stoyanova-Yovcheva 1995: 67). В италианската литература, посветена на лингвистиката на текста, е прието с термина „проформа“ да се наричат всички видове референциални средства, които могат да се отнасят до антецедента (Berretta 1990: 93–97).

⁹ Термините ‘силна’ и ‘слаба’ номинация се използват в настоящето изследване в смисъла, който влага в тях Моника Берета (Berretta 1990: 94, 97, 103). С първия термин (силна номинация, на итал. *ripresa forte*) тя нарича именната форма, удареното лично местоимение и показателното местоимение. С термина слаба номинация (на итал. *ripresa esile*) Берета назовава глаголната съгласуване (употребата на спрегнатата глаголна форма без явно изразен подлог), нулевата анафора (употребата на нелична глаголна форма без явно изразен подлог) и неудареното лично местоимение (вж. Използвани съкращения).

¹⁰ Двупосочният анализ е осъществен по моделите, предложени от К. Илиева (Ilieva 1995) и М. Берета (Berretta 1990).

„просто изречение“ (Chini 1999: 275, където оригиналният термин е *clausola*) се има предвид всяка изреченска единица, която съдържа сказуемо, вкл. и съставно¹¹ (или негова елипса) и неговите аргументи плюс пояснения за място, време и модалност. Същевременно, в края на всяко просто изречение е указан синтактичният му статут (вж. Използвани съкращения). Цифрите 1° и 2° показват степента на зависимост на подчиненото изречение.

С курсив, подчертаване и изписване със съкращение в скоби са отбелязани кореферентните форми, отнасящи се до възприетия от читателя подлог на разглеждания инфинитив, представен на сив фон (вж. Използвани съкращения).

В края на всеки откъс е представена схемата на номинативната верига на „мнимия“ подлог. Членовете на веригата са посочени с формите, с които се появяват в текста, разделени с тиренце. Елипсите са отбелязани, както е прието, със знака Ø. Откъсите са обозначени с инициалите на автора (на латиница), следвани от номера на страницата в скоби (вж. Използвани съкращения).

За улеснение на българския читател номинативните вериги са придружени и от превод на български. Тъй като италианският инфинитив е представен неизменно от спрегнат глагол на български, за българския читател проблем с референцията на подлога на подчинения глагол не съществува, така както в българския език не съществува инфинитив. Затова е наложително да се направи уточнението, че превеждането на български език не носи познание и не дава представа за семантичните, синтактичните и текстовите аспекти на изследваното явление, което е и остава характерно само за италианския език.

Анализ

ADC (22)

(Guido e Paola Amarigo) hanno parlato solo pochi minuti prima che l'intervallo finisse, eppure quando la lezione successiva è cominciata e Guido è tornato al nostro banco mi sembrava di essere incredibilmente inerte rispetto alla vita. Guido non ha commentato in nessun modo quello che era appena successo, ma si capiva che era eccitato all'idea di aver stabilito un contatto (...)

Guido e Paola Amarigo hanno parlato solo pochi minuti

(PR)

¹¹ Съставното глаголно сказуемо в италианския език (*predicato verbale complesso*) се състои от глагол в лична форма и глагол в инфинитив с общ подлог, които образуват синтактична единица.

РОЛЯТАН КОНТЕКСТА...

Гуидо и Паола Амариго говориха само няколко минути

prima che l'intervallo finisse, (SEC1°)
преди междучасието да свърши,

eppure quando la lezione successiva è cominciata (SEC1°)
и все пак, когато следващият час започна

e Guido (NPRO) è tornato al nostro banco (SEC1°)
и Гуидо се върна на нашия чин

mi sembrava (PR)
ми се струваше,

di 0 (Z) essere incredibilmente inerte rispetto alla vita. (SECI1°)
че съм невероятно инертен по отношение на живота.

Guido (NPRO) non ha commentato in nessun modo (PR)
Гуидо не коментира по никакъв начин

quello che era appena successo, (SEC1°)
онова, което се беше случило току-що,

ma si capiva (PR)
но беше ясно,

che 0 (ZP) era eccitato all'idea (SEC1°)
че е развълнуван от идеята,

di 0 (Z) aver stabilito un contatto (...) (SECI2°)
че е завързал запознанство (...)

Местоименната клитика *mi*, която предшества спрегнатия глагол *sembrava*, по правило насочва интерпретацията към съвпадение на логическия подлог на главния глагол с подлога на следващия глагол в инфинитив – *mi sembrava di essere* = *mi sembrava che io fossi* („струваше ми се, че съм...“). В конкретния случай обаче подлогът на инфинитива, според читателския прочит, се оказва различен – *mi sembrava che lui fosse...* („струваше ми се, че той е...“).

Глаголът *sembrare* функционира в безлична конструкция и има логически подлог (*mi*). Чрез предлога *di* той въвежда подчинено имплицитно изречение с глагол в инфинитив, чиито подлог по правило съвпада с логическия подлог на главния глагол (Serianni 1989: 564; Moretti, Orvieto 1980: 28). По този начин граматическата структура предполага, че подлогът на инфинитива трябва да съвпадне с подлога на главния глагол.

Този подход е подкрепен и от GGIC, която класифицира глагола *sembrare*, когато е следван от предлога *di*, като част от т.нар. *verbi a controllo* (контролиращи глаголи),

чийто подлог контролира подлога на подчинения глагол (Skytte, Salvi, Manzini 2001: 544). Например изречението *Mi pare di sognare* („Струва ми се, че сънувам“) предполага пълно съвпадение между подлога на инфинитива и този на главния глагол (пак там).

В нашия пример обаче главният глагол (*sembrava*) и подчиненият инфинитив (*essere*) се възприемат от читателя като носители на различни подлози – съответно *io* (аз) за *sembrava* и *Guido* (Гуидо) за *essere*. По-широкият контекст на текста създава условия за такова разночетене. Разказвачът функционира като наблюдател, който описва и коментира душевното състояние и реакциите на приятеля си Гуидо след разговора му с една от техните съученички. От гледна точка на читателя неизказаният подлог на инфинитива *essere* се свързва анафорично с антецедента *Guido* от предходното просто изречение. Информацията, представена в края на откъса, засилва това възприятие, потвърждавайки *Guido* като подлог на инфинитива и от гледна точка на прагматиката.

Номинативната верига на „мнимия“ подлог на инфинитива може да се представи по следния начин: първоначално се появява именна форма с функция на подлог – *Guido*; следвана от нулева анафора със същата синтактична роля; третата номинация се реализира чрез повторение на същата именна форма; последвано е от две слаби номинации (глаголно съгласуване и нулева анафора), които запазват синтактичната функция на подлог: *Guido* – Ø – *Guido* – Ø – Ø.

ADC (118)

Guido ha detto «Lo sai che mi è arrivata la cartolina del militare?» (...) Aveva un'aria preoccupata, in realtà (...)

Ha detto «Dovrei partire tra venti giorni, ma piuttosto me ne vado in esilio.» (...)

(...) gli ho chiesto «Ma non hai nessun modo di rinviare?»

«No» ha detto lui (...)

Gli ho chiesto «E adesso cosa vuoi fare?», anche se non ero sicuro di sentire la mia voce.

Lui ha detto «È un tale *sopruso* incredibile, che questo stato bastardo si senta in diritto di rapire una persona e sequestrarla per un anno».

Guido (NPRO) ha detto

(PR)

Гуидо каза:

«Lo sai

(PR)

„Знаеш ли,

che mi (CLIT) è arrivata la cartolina del militare?» (...)

(SEC1°)

РОЛЯТАН КОНТЕКСТА...

че получих повиквателна?“ (...))

0 (ZP) Ha detto

(PR)

Каза:

«0 (ZP) Dovrei partire tra venti giorni,

(PR)

„Би трябвало да замина след двадесет дни,

ma piuttosto 0 (ZP) me ne vado in esilio.»

(PR)

но по-скоро ще отида на заточение“.

Gli (CLIT) ho chiesto

(PR)

Попитах го:

«Ма 0 (ZP) non hai nessun modo di rinviare?»

(PR)

„Ама няма ли никакъв начин да отложиш?“.

«No» ha detto lui (PRO) (...))

(PR)

„Не“, каза той (...))

Gli (CLIT) ho chiesto

(PR)

Попитах го:

«E adesso cosa 0 (ZP) vuoi fare?»,

(PR)

„И сега какво ще правиш?“.

anche se non ero sicuro

(SEC1°)

въпреки че не бях сигурен,

di 0 (Z) sentire la mia voce.

(SECI2°)

че чувам гласа си.

Lui (PRO) ha detto

(PR)

Той каза

«È un tale sopruso incredibile,

(PR)

„Такъв невероятен произвол е,

che questo stato bastardo si senta in diritto

(SEC1°)

че тази идиотска държава се чувства в правото си

di rapire una persona

(SECI2°)

да похити някого

e sequestrarla per un anno».

(SECI2°)

и да го отвлече за година“.

Съвкупността от главно изречение с глагол в първо лице единствено число (*non ero sicuro*) и подчинено изречение с инфинитив (*di sentire la mia voce*) формулира твърдението „не бях сигурен, че чувам гласа си“. Контекстът, зададен от предходното

изречение (*Gli ho chiesto «E adesso cosa vuoi fare?»* – „Попитах го: „И сега какво ще правиш?“), насочва читателя към това, че разказвачът очаква отговор от Гуидо. Именно прагматичният контекст, а не граматичната структура, определя възприятието на подлога на инфинитива: с изрази „не бях сигурен, че чува гласа ми“ читателят интерпретира подлога като Гуидо (*lui*), а не като разказвача.

Имплицитният подлог на инфинитива *sentire* се свързва с местоименната дателна клитика *gli* от глагола *chiedere* („Попитах го...“). Тази клитика функционира като непосредствен антецедент на възприетия инфинитивен подлог. За пълното идентифициране на подлога се изисква връщане назад в текста до собственото име – *Guido*. Останалите номинации в текста са предимно слаби (местоименни клитики, глаголни съгласувания, нулеви анафори), с изключение на две ударени лични местоимения – *lui*. Местоименните клитики имат синтактична функция на дателни допълнения, докато всички останали споменавания поддържат функцията на подлог.

Номинативната верига на „мнимия“ подлог на инфинитива е:

Guido – mi – Ø – Ø – Ø – gli – Ø – lui – gli – Ø – Ø – lui.

ADC (164)

Due giorni più tardi ho detto a Roberta che volevo tornare a Lesvos (...). Le ho raccontato con poche omissioni cruciali i giorni e le notti che avevo passato insieme a Guido e agli altri, finché lei mi ha chiesto perché non le avevo proposto subito di tornarci, invece di seguirla a Paros così passivamente. (...) Alla fine siamo andati ad Atene e partiti per Lesvos.

Due giorni più tardi ho detto a Roberta След два дни казах на Роберта,	(PR)
che volevo tornare a Lesvos (...). че искам да се върна на Лесбос (...).	(SEC1°)
Le ho raccontato con poche omissioni cruciali i giorni e le notti Разказах ѝ, с малко съществени пропуски, за дните и нощите,	(PR)
che avevo passato insieme a Guido e agli altri, които бях прекарал заедно с Гуидо и другите,	(SEC1°)
finché lei mi ha chiesto докато тя ме попита	(SEC1°)
perché <u>non le avevo proposto subito</u> защо веднага не ѝ бях предложил	(SEC2°)

<u>di 0 (Z) tornarci</u> , да се върнем там,	(SECI3°)
invece di seguirla a Paros così passivamente. (...) вместо така пасивно да я следвам в Парос. (...)	(SECI4°)
Alla fine <u>0 (ZP) siamo andati</u> ad Atene Накрая отидохме в Атина	(PR)
e <u>0 (ZP) partiti</u> per Lesvos. и заминахме за Лесбос.	(PR)

Разгледана извън контекста на откъса, съвкупността от главно и подчинено изречение с инфинитив (*non le avevo proposto subito di tornarci*) допуска две възможни интерпретации. Подлогът на инфинитива може да се възприема като в 1 л., ед.ч., съвпадащ с подлога на главния глагол („не ѝ бях предложил веднага да се върна там“), или като в 3 л. ед.ч., съвпадащ с дателното допълнение (*le*) на главния глагол („не ѝ бях предложил веднага да се върне там“). Семантиката на глагола в инфинитив *tornare* („връщам се“) допринася за това колебание в тълкуването.

Инфинитивът на глагола *seguire*, придружен от винителната клитика *la* в следващото подчинено изречение, изяснява подлога си чрез семантичния контекст (...*non le avevo proposto subito di tornarci, invece di seguirla a Paros così passivamente* – „...не ѝ бях предложил веднага да се върнем там, вместо така пасивно да я следвам в Парос“). Ако на мястото на *tornare* стоеше *seguire* („не ѝ бях предложил веднага да я последвам“), семантиката на глагола би направила подлога ясен без нужда от допълнителен контекст.

Последващият контекст, изречение със спрегнат глагол в 1 л., мн.ч. (*Alla fine siamo andati ad Atene...* – „Накрая отидохме в Атина...“), премахва колебанието, потвърждавайки, че инфинитивът *tornare* също изразява съвместно действие и има подлог в 1 л., мн.ч. („не ѝ бях предложил веднага да се върнем там“). Елементът, който насочва към подлога на инфинитива, е изразен чрез катафоричен елемент, тъй като окончателното разбиране се получава едва с последното изречение на откъса, когато става ясно, че Роберта упреква разказвача, че не ѝ е предложил вариант да отидат заедно до Лесбос.

Номинативната верига на неизказания подлог на инфинитива *tornarci* включва още две номинации, изразени чрез глаголните съгласувания в последното изречение –

siamo andati и миналото причастие *partiti*, чийто спомагателен глагол *siamo* се подразбира: Ø – Ø – Ø.

ADC (234)

(*Guido e Laurie*) sono stati ospiti di parenti lontani di Laurie (...). (Guido) ci ha descritto una famiglia di cugini della madre di Laurie di cui sono stati ospiti a Toowoomba (...). Laurie l'ha convinto a scappare via di notte senza salutare nessuno, guidare fino all'alba e prendere con le ultime forze il traghetto per Frazer Island. (...)

Hanno passato una settimana chiusi gran parte del giorno in un bungalow di foglie di palma a fumare marijuana (...). Poi la loro irrequietezza li ha ripresi e sono tornati sulla costa (...).

(*Guido e Laurie*) (NPRO) sono stati ospiti di parenti lontani di Laurie (...). (PR)
(Гуидо и Лори) гостували на далечни роднини на Лори (...).

(Guido) ci ha descritto una famiglia di cugini della madre di Laurie (PR)
(Гуидо) ни описа семейството на братовчеди на майката на Лори,

di cui sono stati ospiti a Toowoomba (...). (SEC1°)
на които гостували в Тууомба (...).

Laurie l'ha convinto (PR)
Лори го убедила

a Ø (Z) scappare via di notte (SECI1°)
да избягат през нощта,

senza Ø (Z) salutare nessuno, (SECI2°)
без да се обадят на никого,

Ø (Z) guidare fino all'alba (SECI1°)
да шофират до зазоряване

e Ø (Z) prendere con le ultime forze il traghetto per Frazer Island. (...) (SECI1°)
и да хванат със сетни сили ферибота за остров Фрейзър. (...)

Ø (ZP) Hanno passato una settimana (...) in un bungalow di foglie di palma (PR)
Прекарали седмица (...) в бунгало от палмови листа,

a Ø (Z) fumare marijuana (...). (SECI1°)
пушейки марихуана (...).

Poi la loro irrequietezza li (CLIT) ha ripresi (PR)
После отново ги обхванало безпокойството

e Ø (ZP) sono tornati sulla costa (...). (PR)
и се върнали на брега (...).

Подлогът на всички тези инфинитиви (*scappare, salutare, guidare, prendere*), свързани чрез съчинителна и подчинителна връзка, е в 3 л., мн.ч., а не в 3 л., ед.ч. (*Guido*), както може да заблуди винителната клитика на управляващия глагол (*l'ha convinto* – „го убеди“). Елементът, който насочва към подлога в 3 л., мн.ч. на серията инфинитиви, е спрегнатият глагол в 3 л., мн.ч. *hanno passato* („прекарали“), потвърждаващ съвместното действие на Гуидо и Лори. Следващите изречения утвърждават този избор на подлог, тъй като Лори е убедила Гуидо да предприемат действието заедно.

Както видяхме при случаите на *mi sembrava di essere* (пример ADC (22)) и *non le avevo proposto di tornarci* (пример ADC (164)), инфинитивът може да носи двусмислие относно подлога, което се разрешава чрез контекста и спрегнатите глаголни форми. По същия начин серията инфинитиви в описанието на приключението на Гуидо и Лори (*scappare, salutare, guidare, prendere*) изисква внимателно проследяване на контекста, за да се определи кой е действителният подлог на тези действия.

Номинативната верига на неизказания подлог на инфинитивите включва както личните имена, така и слаби номинации (нулева анафора, клитики), като се запазва синтактичната функция на подлог: *Guido e Laurie – Ø – Ø – Ø – Ø – Ø – Ø – li – Ø*

ADC (368)

Poi una sera dopo cena abbiamo sentito una macchina arrivare nello spiazzo d'erba dietro casa. Paolo è uscito, con le reazioni di difesa territoriale (...) e un attimo dopo è tornato dentro, ha detto «È Guido con una ragazza».

Siamo usciti tutti, ma non è stato uno dei nostri riincontri calorosi (...). Guido si è reso conto dell'imbarazzo generale; ha detto «Abbiamo deciso all'ultimo», in tono di giustificazione. Blanca mi ha abbracciato piena di entusiasmo (...) sembrava l'unica persona a suo agio in questo momento (...).

Li abbiamo accompagnati alla seconda casa senza quasi parlare, Martina è andata a prendergli lenzuola e asciugamani. (...)

Appena siamo tornati in casa nostra Martina mi ha detto «Non so se è stata una buona idea venire con lei» e il suo tono mi ha fatto rabbia e quasi spavento.

Poi una sera dopo cena abbiamo sentito
После, една вечер след вечеря чухме

(PR)

una macchina arrivare nello spiazzo d'erba dietro casa.

(SECI1°)

някаква кола да пристига в тревната площ зад къщата.

Paolo è uscito, con le reazioni di difesa territoriale (...) (PR)
Паоло излезе с вид на човек, който ще защитава територията си (...)

e un attimo dopo è tornato dentro, (PR)
и след миг се върна вътре,

ha detto (PR)
каза:

«È Guido (NPRO) con una ragazza». (PR)
„Гуидо е, с някакво момиче“.

Siamo usciti tutti, (PR)
Излязохме всички,

ma non è stato uno dei nostri riincontri calorosi (...). (PR)
но това не беше една от нашите сърдечни срещи (...).

Guido (NPRO) si è reso conto dell'imbarazzo generale; (PR)
Гуидо схвана всеобщото смущение;

O (ZP) ha detto (PR)
каза:

«Abbiamo deciso all'ultimo», in tono di giustificazione. (PR)
„Решихме в последния момент“, с оправдателен тон.

Blanca mi ha abbracciato piena di entusiasmo (...) (PR)
Бланка ме прегърна, изпълнена с ентузиазъм (...)

sembrava l'unica persona a suo agio in questo momento (...). (PR)
изглеждаше единственият човек, който се чувства добре в този момент (...).

Li abbiamo accompagnati alla seconda casa (PR)
Придружихме ги до втората къща

senza quasi parlare, (SECI1°)
почти без да говорим,

Martina è andata a prendergli lenzuola e asciugamani. (...) (PR)
Мартина отиде да им донесе чаршафи и кърпи. (...)

Appena siamo tornati in casa nostra (SEC1°)
Щом се прибрахме вкъщи,

Martina mi ha detto (PR)
Мартина ми каза:

«Non (PR)
„Не знам

se è stata una buona idea (SEC1°)
дали беше добра идея

O (Z) venire con lei» (SEC12°)
да дойде с нея“

e il suo tono mi ha fatto rabbia e quasi spavento. (PR)
и тонът ѝ ме ядоса и почти изплаши.

Подлогът на подчиненото имплицитно изречение с инфинитив *venire con lei*, в рамките на сложното изречение *è stata una buona idea venire con lei*, носи обобщен, генеричен смисъл („беше добра идея да се дойде с нея“). Това съвпада с наблюденията на Морети и Орвието (Moretti, Orvieto 1980: 33), които отбелязват, че когато подчинените подложни изречения се въвеждат от безличен израз, образуван чрез *essere* + съществително (тук: *idea*), подлогът на инфинитива или е предизвестен от допълнение в главното изречение, или има обобщен смисъл, или може да се извлече от контекста по недвусмислен начин.

В конкретния случай съществителното *idea* в главното изречение (*è stata una buona idea...*) функционира като семантичен ориентир за инфинитива на *venire*, като подтиква въпроса „Чия би могла да е идеята?“. Логичното решение на този въпрос насочва към подлога на инфинитива, а именно *Guido*, който е идентифициран още в началото на откъса чрез репликата: *È Guido con una ragazza* („Гuido е, с някакво момиче“).

Така инфинитивният подлог на *venire* се ангажира с антецедента *Guido* и се интерпретира като автор на предложението за посещението заедно с *Blanca* в дома на приятели.

Номинативната верига на така възприетия подлог на *venire* в откъса е следната: първото споменаване на подлог – изразено чрез именната форма *Guido*; второто – повторение на същата именна форма; третата номинация – глаголно съгласуване; четвъртата – нулева анафора. Всички тези номинации запазват синтактичната функция на подлог, което сочи структурна еднородност на веригата: *Guido* – *Guido* – Ø – Ø.

Изводи

Представените в Таблица 1 количествени данни очертават разпределението на номинациите, кореферентните средства и синтактичните им функции в номинативните вериги на възприетия инфинитивен подлог. От тях се вижда явното преобладаване на

слабите номинации – елипсите и нулевите анафори, както и доминиращата функция на подлог, което осигурява кохезивната приемственост на текста. Тази количествена картина предоставя стабилна основа за качествения анализ и за изследване на начина, по който читателят реконструира подлога на инфинитива въз основа на контекстуални и прагматични сигнали. На тази база можем да формулираме и концептуалния извод за функционирането на инфинитивния подлог в разширен дискурсивен контекст.

Брой номинации, отнасящи се до имплицитния подлог на инфинитива	Използвани референциални средства					Синтактична функция		
	NPRO	PRO	CLIT	ZP	Z	Подлог	Пр. доп.	Непр. доп.
ADC (22) 5	2	-	-	1	2	5	-	-
ADC (118) 12	1	2	3	5	1	9	-	3
ADC (164) 3	-	-	-	2	1	3	-	-
ADC (234) 9	1	-	1	2	5	8	1	-
ADC (368) 4	2	-	-	1	1	4	-	-
33	6	2	4	11	10	29	1	3

Таблица 1. Основни кореферентни форми, отнасящи се до имплицитния подлог на инфинитива, и тяхната синтактична функция.

Анализът на номинативните вериги в представените откъси показва, че инфинитивният подлог с неясна референция се изразява предимно чрез слаби номинации – елипси (Z, ZP) и местоименни клитики (CLIT) – които съставляват почти две трети от всички номинации. Силните номинации (NPRO, PRO) са рядкост. Въпреки това подлогът запазва основната си синтактична функция, като най-често изпълнява ролята на подлог, а други функции (пряко и непряко допълнение) присъстват минимално.

Разпределението на простите изречения демонстрира лек превес на главните над подчинените. От общо 73 изречения, главни са 43 (тоест около 59%). Подчинените експлицитни и имплицитни изречения са почти поравно представени.

Подялбата на откъсите на прости изречения и наблюдаваното разпределение между главни и подчинени изречения разкриват структурните условия, които позволяват на читателя да възстанови референцията на инфинитивния подлог извън пределите на главното изречение.

Така количествените данни за формите на изразяване на възприетия подлог се съчетават с феномена на читателската интерпретация: разбираемостта и кохезията на текста се осигуряват не чрез явна граматическа маркировка, а чрез контекстуално

възстановяване и веригата на номинациите. В заключение, инфинитивният подлог с неясна референция функционира като кохезивен елемент, чието успешно възприемане зависи от взаимодействието между структурата на текста и активното участие на читателя.

Библиография

- Berretta 1990*: Berretta, M. Catene anaforiche in prospettiva funzionale: antecedenti difficili. – Rivista di linguistica, 2(1)/1990, 91–120.
- Bogrand, Dresler, Stoyanova-Yovcheva 1995*: Bogrand, R., V. Dresler, S. Stoyanova-Yovcheva. Uvod v tekstovata lingvistika. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 1995. [Богранд, Дреслер, Стоянова-Йовчева 1995: Богранд, Р., В. Дреслер, С. Стоянова-Йовчева. Увод в текстовата лингвистика. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1995.]
- Caffi 2002*: Caffi, C. Sei lezioni di pragmatica linguistica. Genova: Name, 2002.
- Chini 1999*: Chini, M. Processi di testualizzazione in italiano L1 e L2: aspetti della coesione e gerarchizzazione di testi narrativi. – In: Skytte, G., Fr. Sabatini (a cura di), Linguistica testuale comparativa. Copenaghen: Museum Tusculanum Press, 1999, 263–279.
- Dobreva, Savova 1994*: Dobreva, E., Iv. Savova. Problemi na izgrazhdaneto na teksta. Shumen: Glauks, 1994. [Добрева, Савова 1994: Добрева, Е., Ив. Савова. Проблеми на изграждането на текста. Шумен: Глаукс, 1994.]
- Dobreva, Savova 2000*: Dobreva, E., Iv. Savova. Tekstolingvistika. Shumen: UI „Episkop Konstantin Preslavski“, 2000. [Добрева, Савова 2000: Добрева, Е., Ив. Савова. Текстолингвистика. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 2000.]
- Ilieva 1995*: Ilieva, K. Yavno i neyavno izrazyavane na mestoimenniya podlog v balgarskiya prozaichen tekst. – V: Lingvistika na teksta. Red. S. Dimitrova. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Prof. Marin Drinov“, 1995, 135–174. [Илиева 1995: Илиева, К. Явно и неявно изразяване на местоименния подлог в българския прозаичен текст. – В: Лингвистика на текста. Ред. С. Димитрова. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 1995, 135–174.]
- Kiryakova, Boyadzhieva 2003*: Kiryakova, I., N. Boyadzhieva. Italianska grammatika. Sofia: Izdatelstvo „Heyzal“, 2003. [Кирякова, Бояджиева 2003: Кирякова, И., Н. Бояджиева. Италианска граматика. София: Издателство „Хейзъл“, 2003.]
- Ladovinska 2019*: Ladovinska, M. Infinitivniyat podlog s neyasna referentsiya v savremenniya italianski ezik ot gledna tochka na tekstolingvistichniya analiz. – V: Godishnik na departament „Chuzhdi ezitsi i kulturi“. Tom 2, Tarasheva, E. (sast. i red.), Sofia: Izdatelstvo na NBU, 2019, 35–54. [date of entering 14.01.2026]. <<https://ojs.nbu.bg/index.php/YDFLC/article/view/320>>.

[Ладовинска 2019: Ладовинска, М. Инфинитивният подлог с неясна референция в съвременния италиански език от гледна точка на текстолингвистичния анализ. – В: Годишник на департамент „Чужди езици и култури“. Том 2, Тарашева, Е. (съст. и ред.), София: Издателство на НБУ, 2019, 35–54. [прегледан 14.01.2026]. <<https://ojs.nbu.bg/index.php/YDFLC/article/view/320>>.]

Ladovinska 2022: Ladovinska, M. Infinitivniyat podlog s neyasna referentsiya v savremenniya italianski ezik prez pogleda na nositelite na ezika. – В: Godishnik na departament „Chuzhdi ezitsi i kulturi“. Том 3, 2020–2021, Najmushin, B. (sast. i red.), Sofia: Izdatelstvo na NBU, 2022, 24–48. [date of entering 15.01.2026]. <<https://ojs.nbu.bg/index.php/YDFLC/article/view/710/600>>. [Ладовинска 2022: Ладовинска, М. Инфинитивният подлог с неясна референция в съвременния италиански език през погледа на носителите на езика. – В: Годишник на департамент „Чужди езици и култури“. Том 3, 2020–2021, Наймушин, Б. (съст. и ред.), София: Издателство на НБУ, 2022, 24–48. [прегледан 15.01.2026]. <<https://ojs.nbu.bg/index.php/YDFLC/article/view/710/600>>.]

Moretti, Orvieto 1980: Moretti, G. B., G. R. Orvieto. Grammatica italiana. Vol. II, Il verbo. Perugia: Benucci, 1980.

Radanova 2000: Radanova, N. Prakticheska italianska grammatika. Sofiya: Vezni-4, 2000. [Раданова 2000: Раданова, Н. Практическа италианска граматика. София: Везни-4, 2000.]

Serianni 1989: Serianni, L. Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria. Torino: UTET, 1989.

Simone 2008: Simone, R. Fondamenti di linguistica. Roma: Laterza, 2008.

Skytte, Salvi, Manzini 2001: Skytte, G., G. Salvi, M. R. Manzini. Frasi subordinate all’infinito. – In: Grande grammatica italiana di consultazione. Vol. II, cap. IX. L. Renzi, G. Salvi, A. Cardinaletti (a cura di). Bologna: Il Mulino, 2001, 483–569.

Източници

De Carlo 1989: De Carlo, A. Due di due. Milano: Mondadori, 1989.

Използвани съкращения

ADC	Андреа Де Карло (литературен източник)
CLIT	лично местоимение, неударена форма
NPRO	именна форма
Ogg.	пряко допълнение

РОЛЯТАН КОНТЕКСТА...

OInd.	непряко допълнение
PR	главно изречение
PRO	лично местоимение, ударена форма
SEC	подчинено експлицитно изречение
SECI	подчинено имплицитно изречение
Sogg.	подлог
Z	нулева анафора (нелична глаголна форма без явно изразен подлог)
ZP	нулева прономинализация/глаголно съгласуване (спрегната глаголна форма без явно изразен подлог)
Ø	елипса на подлога